

'כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמאה' – התוס' (לעיל יד ע"א ד"ה רוכבי) כתבו לגבי רוכבי גמלים דשייך שירגיש כל גופו ולא אדעתיה, וצ"י לזה הגרעק"א כאן בגליו הש"ס. ואולי דוקא גבי רוכבי גמלים דכל הזמן מתחמם אברם, והוי כמו משמש מטתו בחלום וקם עם אברו חם. ועדיין צ"ב.

'ע"ב (ב) זרבנן ההוא למנינא אתא ... רבי ישמעאל מנינא מנא ליה נפקא ליה מדרבי סימאי' – ע"י בתוס' הרא"ש מש"כ דדריש 'אתים', ערוך לנר, רב היח"ס בספרו כרם יעקב (סי' טו אות יד).

'למ"ד דון מינה ומינה...אף ש"ז בכעדשה, למ"ד דון מינה ואוקי באתרא...אף לנוגע במשהו' – הרמב"ם (פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה ה"א) פסק שנוגע בש"ז מטמא בכעדשה, והיינו שפוסק דאמרינן 'דון מינה ומינה', וצריך ליישב עם מקומות אחרים שפסק כמ"ד 'דון מינה ואוקי באתרא' (ע"י סדרי טהרה בחידוד הלכות, ערוך לנר, מי נדה, פתחי נדה, אוצר חיים, משחת אהרן, ובאחרונים שצוינו בספר המפתח שבסוף הרמב"ם מהד' פרנקל שם).

'פוטור מן היבום' – פרש"י: אם נולד לאחר מיתת אביו, והי שעה אחת ומת, אבל כל זמן שמעוברת – אינו מתירה לינשא. עכ"ל. הרמב"ם (פ"א מהל' יבום וחליצה ה"ה) הוסיף שמדברי סופרים פוטור רק אם נודע בודאי שכלו חדשיו, ונולד לתשעה ירחים גמורים, ע"ש ובנו"כ ובאחרונים. ומה שפרש"י שכל זמן שמעוברת אינו מתירה לינשא, זהו לפי שיטת הגמרא (יבמות לה-לו), ע"ש (מטעי מאיר). ויש להקשות למה הוצרך רש"י לפרש שמת התינוק, אפילו חי ג"כ יש נפק"מ שפוטור בן יום אחד מן היבום – לענין שבאותו יום שנולד מותרים נשי אביו להנשא לשוק (ערוך לנר). ויש לעיין אם אכן לא צריכים לחכות שלוש יום (מים חיים, ועע"ש. וע"ע חתם סופר, פתחי נדה).

'ומאכיל בתרומה' – פרש"י: בת ישראל שניסת לכהן ומת, ונולד לה בן לאחר מיתתו, אוכלת בשבילו בתרומה בו ביום שנולד. עכ"ל. וה"ה נמי אם נתגרשה מהכהן, ונולד לה בן – אוכלת בשבילו (הגהות תפארת יעקב על משניות יבמות פ"ט מ"ה, דלא גרע מזנות, וכ"ה בנדרים צ ע"ב. ומש"כ שם בהגהות הריעב"ץ תמוה מאד – דרך אמונה עהרמב"ם פ"ו מהל' תרומות הי"ב ס"ק צד ובציון ההלכה אות רטו).

'ומאכיל בתרומה' – ואפילו לא נודע בודאי שכלו חדשיו, אבל נולד בן שמונה חדשים אינו מאכיל (תוספתא שבת פט"ז).

דף מד

'וההורגו חייב' – ודוקא בן יומו, אבל ההורג עובר – פטור, דלא קרינא ביה "נפש אדם" (תוספות רמב"ן רשב"א ריטב"א ור"ן בסוגיין, וכ"כ רש"י והמאירי סנהדרין עב ע"ב, ר"ן חולין נח ע"א. וע"ע שו"ת אחיעזר ח"ג סי' ה), אך אסור מדרבנן (תוס' סנהדרין נט ע"א וחולין לג ע"א). אך י"א דגם בהריגת עובר יש איסור דאורייתא (הגר"ח על הרמב"ם מדבריו פ"א מהל' רוצח. וע"ע פרי מגדים או"ח סי' שכח מש"ז סק"א. והאריכו בזה האחרונים, ע"י מהר"ץ חיות, ובמהדירים על הראשונים שם ובשו"ת אחיעזר ח"ג סי' סה אות יד, שו"ת דובב מישרים ח"א סי' כ, שו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סי' סט, שו"ת ציץ אליעזר ח"ט סי' נא).

'כחתן שלם' – קטן הנימול נקרא 'חתן', וקמ"ל שאע"פ שעדיין לא נימול ג"כ נקרא חתן, כיון שאם מת מלין אותו על קברו (תוס' יו"ט). והמקור לזה בנדרים לב ע"א שדרשו מהפסוק "כי חתן דמים אתה לי" שנאמר על התינוק, ואמרינן התם 'צא וראה מי קרוי חתן – הוה אומר זה התינוק'. וביאר הרא"ש שם: לפי שמחתנין אותו במצוה ראשונה (יד אליהו).

'בכהן שיש לו שתי נשים' – עי' רש"י ותוס', חתם סופר, ערוך לנר, מתן בסתר, וקובץ 'בנתיבות ים' ח"ה עמ' קז.

(ע"ב) 'למאי הלכתא... לענין אבילות... כל ששהה שלושים יום באדם אינו נפל... דקים ליה שכלו לו חדשיו' – פרש"י דאכולא דמתניתין קאי, ולפ"ז סובר רש"י שרשב"ג סובר שתוך שלושים יום הוא ספק גמור. והתוספות כתבו שרשב"ג סובר דכיון שנפלים הם מיעוט המצוי – חיישינן להו, ורק באבילות הולכים להקל. ובאמת צריכים להבין סברת רש"י למה הוי ספק גמור, הרי רובם חיים? וי"ל שהתורה גלתה בפדיון הבן לחוש לנפל כל שלושים יום (מרומי שדה).

'זוחיבין עליה משום אשת איש' – והלכה למשה מסיני היא (רמב"ם בפיהמ"ש, וביאר הפני יהושע [גיטין טז ע"ב] דהכוונה לזה שביאתה נקראת ביאה, אבל מה שמתקדשת בביאה זה אינו הלמ"מ אלא נלמד ממילא, ודלא כמשמעות התויו"ט במשנתינו. ובפתחי נדה כתב דגם כוונת התויו"ט כהפנ"י).

דף מה

תוד"ה אחר בא עליה ... דלענין אי הוה דם נדות או דם בתולים לא נפק"מ האידנא מידי' –
 האחרונים העירו שעדיין יש כמה דברים לנפק"מ;
 א. אם תרגיש שיצא ממנה דם בשעת תשמיש האם צריך לפרוש באבר מת או לא (סדרי טהרה בחידוד הלכות, והחתם סופר כתב דזה לא שכיח שקטנה פחותה מבת ג' שנים תרגיש בשעת תשמיש לומר נטמאתי).
 ב. לאוסרה אם ראתה ג' פעמים מחמת תשמיש (רש"י, ועי' ערוך לנר ומים חיים).
 ג. נדה גמורה אסור לו לישן על מטתה ובדם בתולים מותר (אוצר חיים, עי' טוש"ע סי' קצה).
 ד. נדה גמורה ממתינה חמישה ימים קודם ז' נקיים [לרמ"א], ובדם בתולים סגי בארבעה ימים לכו"ע (אוצר חיים, עי' סי' קצו).
 ה. בדם נדות תטמא למפרע ובדם בתולים דיה שעתה (הלכה למשה, וצ"ע דאינו נפק"מ בזה"ז).
 ו-ז. עי' שארית ישראל.

'פחות מכאן כנותן אצבע בעין... בתולים מיזל אזלי ואתו' – אמר רבי אבינא וכו' אפילו דיני נפשות, בת ג' שנים ויום אחד – בא עליה הרי זה בסקילה, נמלכו בית דין לעברו [את החודש או את השנה, ועי"כ התברר שעדיין לא היתה בת ג' ויום אחד] – אינו בסקילה. אמר רבי אבין: "אקרא לא-להים עליון לא-ל גומר עלי", בת ג' שנים ויום אחד, נמלכו בית דין לעברו – בתולין חוזרין, ואם לאו – אינן חוזרין (ירושלמי נדרים פ"ו סוה"ה, כתובות פ"א סוה"ב, סנהדרין פ"א ה"ב. והובא בש"ך יו"ד סי' קפט ס"ק יג).

עי' בכתובות (כג ע"א) במעשה בנות שמואל שנשבו ונבעלו וכו', והנה בירושלמי (כתובות פ"ב ה"ז)